

METODIKA VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Udržitelná ekonomika a zelené inovace

Od každodenního rozhodování k férové regionální transformaci

Projekt	Cesta k přírodě a zpátky k sobě
Registrační číslo	CZ.10.01.01/00/24_062/0000987
Příjemce	Bludiště, z. s., IČ 22771328

2026

Vazba na realizaci: Metodika vychází ze zkušeností získaných při semináři „Udržitelná ekonomika a zelené inovace“ (26. 3. 2026) a při osvětových aktivitách zaměřených na lokální produkci a sdílení.

Projekt „Cesta k přírodě a zpátky k sobě“ (reg. č. CZ.10.01.01/00/24_062/0000987) je spolufinancován Evropskou unií v rámci Operačního programu Spravedlivá transformace 2021-2027.

1. Jak s metodikou pracovat

Metodika nabízí pětihodinový program, který srozumitelně propojuje ekonomiku, životní prostředí, pracovní místa, inovace a spravedlivou transformaci regionu. Účastníci neposuzují řešení podle zeleného názvu, ale podle problému, životního cyklu, sociálních dopadů, proveditelnosti a měřitelných výsledků.

Základní princip: Zelená inovace není automaticky nový výrobek nebo technologie. Musí prokazatelně řešit problém, nezhoršovat jiný a být použitelná pro lidi i region.

Metodika v kostce

Doporučený rozsah	5 hodin včetně dvou krátkých přestávek
Cílová skupina	Dospělá veřejnost, zaměstnanci, drobní podnikatelé, obce a komunitní iniciativy
Velikost skupiny	8-20 osob; při skupině nad 16 osob je vhodný druhý facilitátor
Forma	Interaktivní seminář s mapováním regionu, případovými studiemi a krátkým návrhovým sprintem
Místo	Učebna nebo komunitní prostor; lze doplnit návštěvou trhu či místního podniku
Návazná aktivita	Osvětová aktivita na farmářském trhu nebo přehlídka místních udržitelných řešení
Odborná opora	Samostatná lektorská karta: klíčová fakta, časté otázky a kritéria zpětné vazby
Hlavní výstup	Návrh jedné regionální zelené iniciativy s ukazatelem environmentálního a sociálního přínosu

Cílová skupina a přístup

Program je veden nestrannicky a bez propagace konkrétní firmy nebo politického postoje. Lektor pracuje s různými rolemi: domácnost, zaměstnanec, podnik, obec a stát. Připouští konflikty cílů a vede účastníky k transparentnímu popisu přínosů, nákladů, rizik a toho, kdo změnu ponese.

2. Vzdělávací cíle a očekávané výsledky

Účastník po absolvování programu

- vysvětlí rozdíl mezi zelenou ekonomikou, cirkulární ekonomikou, zelenou inovací a spravedlivou transformací;
- popíše, proč mohou dopady transformace na odvětví, pracovní místa a domácnosti být rozdílné;
- posoudí inovaci v celém životním cyklu a rozpozná přesun problému jinam;
- rozliší konkrétní environmentální údaj od obecného zeleného marketingu;
- navrhne místní řešení se zapojenými aktéry, zdroji, riziky a ukazatelem výsledku;
- zohlední dostupnost, nové dovednosti a spravedlivé rozdělení přínosů a nákladů.

Rozvíjené kompetence

Oblast	Co se rozvíjí	Příklad z programu
Ekonomická gramotnost	Vztah zdrojů, hodnoty, práce a nákladů	Mapa toku hodnoty v regionu
Systémové myšlení	Životní cyklus a vedlejší dopady	Kontrola modelové inovace
Občanská spolupráce	Rozdělení rolí a odpovědností	Návrh místní iniciativy
Kritické hodnocení	Ověření zeleného tvrzení a ukazatele	Krátký hodnoticí panel

Vazba na klimatickou změnu a transformaci regionu

Spravedlivá transformace reaguje na hospodářské, sociální a environmentální dopady přechodu k nízkouhlíkové ekonomice. V Karlovarském kraji může zahrnovat nové dovednosti, podporu malých podniků, úspory energie, cirkulární služby, výzkum, inovace i obnovu území. Smyslem je, aby změna nevytvářela skupiny, které nesou náklady bez možnosti podílet se na přínosech.

Důležité rozlišení: Ekonomický růst, technologická novost a environmentální přínos nejsou totéž. Přínos se musí popsat konkrétním ukazatelem a posoudit spolu se sociálními a vedlejšími dopady.

3. LEKTORSKÁ KARTA: odborné minimum a zpětná vazba

Tuto stránku si lektor projde před programem a může ji mít během práce po ruce. Obsahuje odborná východiska, podle kterých doplňuje výklad, opravuje nepřesnosti a dává účastníkům zpětnou vazbu. Nehodnotí životní styl člověka; hodnotí správnost úvahy, bezpečnost a vhodnost řešení pro konkrétní podmínky.

Co musí lektor bezpečně znát

Zelená ekonomika: usiluje o prosperitu a kvalitu života při nižší zátěži prostředí a se sociálním začleněním. Není to samostatný zelený sektor; změny se týkají výroby, služeb, spotřeby i veřejné správy.

Cirkulární ekonomika: pracuje s prevencí odpadu, delší životností, opravami, opětovným použitím, sdílením a recyklací. Cirkularita je prostředek, ne automatická záruka nízkých dopadů.

Zelená inovace: může být výrobek, služba, proces, organizační změna nebo obchodní model. Hodnotí se výchozí problém, skutečný rozdíl proti běžnému stavu a celý životní cyklus.

Spravedlivá transformace: počítá s tím, že změna zasahuje odvětví a skupiny různě. Potřebuje dialog, rekvalifikace, dostupnost řešení a podporu lidí a území, která nesou největší náklady.

Rebound efekt: vyšší účinnost může snížit náklad na používání a tím zvýšit spotřebu. Úspora na jednotku proto nemusí znamenat stejnou úsporu celkem.

Greenwashing: varovným znakem je neurčité tvrzení bez měřítka, hranic a srovnání. Důvěryhodné tvrzení uvádí, co se měří, vůči čemu, za jaké období a kdo údaj ověřil.

Otázky, na které se připravit

„Vezme zelená transformace lidem práci?“ Některá pracovní místa mohou zanikat, jiná vznikat a mnoho profesí se mění. Proto jsou důležité včasné informace, dovednosti a podpora konkrétních lidí a regionů.

„Je místní výrobek vždy ekologičtější?“ Ne. Místní původ může podpořit region a zkrátit dopravu, ale rozhoduje i způsob výroby, životnost, energie, obal a využití.

„Vyřeší problém nová technologie?“ Technologie může pomoci, ale potřebuje vhodné používání, infrastrukturu, dovednosti a pravidla. Může také vytvářet nové materiálové nebo sociální nároky.

„Co je zelené pracovní místo?“ Nejde jen o název profese. Hodnotí se skutečné činnosti, přínos pro transformaci, pracovní podmínky a potřebné dovednosti.

Podle čeho dávat zpětnou vazbu

- jasnost problému - je popsáno, co se má změnit a pro koho?
- environmentální přínos - je konkrétní, měřitelný a posouzený v životním cyklu?
- sociální spravedlnost - kdo získá, kdo nese náklady a kdo potřebuje podporu?
- proveditelnost - jsou známí aktéři, zdroje, dovednosti, termín a překážky?
- vedlejší dopady - nehrozí přesun emisí, odpadu, nákladů nebo nerovnosti jinam?

Příklad konkrétní zpětné vazby: Skupina navrhne výměnu všech funkčních zařízení za úspornější. Lektor ocení cíl snížit spotřebu energie, ale doplní životní cyklus a načasování. Silnější návrh nejprve změří spotřebu, určí největší zdroje, zohlední stáří a opravitelnost a stanoví, kdy výměna přinese čistý přínos.

4. Příprava programu

Pomůcky a materiál

- mapa Karlovarského kraje a kartičky místních odvětví, služeb a zdrojů;
- případové karty inovací: oprava, sdílení, energetická úspora, lokální produkce, digitální služba;
- karty rolí domácnosti, zaměstnance, podniku, obce, školy a státu;
- modelové zelené reklamní výroky a konkrétní datové štítky;
- velké archy, fixy, samolepicí lístky a provázek pro mapu hodnoty;
- jednoduchá kalkulační tabulka nákladů, přínosů a rizik;
- pracovní listy a evaluační formulář.

Příprava prostoru

1. Připravte kruh pro úvod a čtyři stoly pro případové studie.
2. Na stěnu umístěte regionální mapu s dostatečným prostorem pro vazby.
3. Příklady anonymizujte a neprezentujte je jako investiční doporučení.
4. Umožněte práci bez osobního sdílení zaměstnání nebo finanční situace.
5. Zajistěte přístup k aktuálním veřejným údajům pouze jako doplněk, nikoli podmínku účasti.

Doporučení před zahájením

Lektor ověří aktuálnost regionálních příkladů, podpůrných programů a veřejných statistik. Jasně uvede, že seminář neposkytuje investiční, právní ani dotační poradenství. U konkrétní firmy oddělí ověřené údaje od marketingu a zachová nestrannost.

5. Harmonogram pětihodinového programu

Čas	Blok	Hlavní činnost
0–30 min	Otevření: co se v regionu mění	Mapa zkušeností, příležitostí a obav
30–75 min	Pojmy bez sloganů	Zelená, cirkulární a spravedlivá transformace
75–120 min	Tok hodnoty a zdrojů	Kdo vytváří hodnotu a kde vznikají dopady
120–135 min – přestávka	Přestávka	Neformální diskuse
135–195 min	Test zelené inovace	Životní cyklus, ukazatele a greenwashing
195–255 min	Spravedlivá regionální změna	Role, konflikty cílů, dovednosti a dostupnost
255–270 min – přestávka	Přestávka	Příprava návrhů
270–300 min	Návrhový sprint	Tříminutový návrh a zpětná vazba

Časy jsou orientační.

Zásady vedení programu

- odděluje fakta, hodnoty a nejisté předpoklady;
- nevytvářejte dojem, že každý nový zelený výrobek je automaticky přínosem;
- ptejte se, kdo ponese náklady, kdo získá a kdo rozhoduje;
- používejte konkrétní ukazatele místo obecných slov ekologický a udržitelný;
- podporujte návrhy, které využívají místní dovednosti a současně nezavírají region do minulosti.

6. Podrobný scénář

Blok 1: Co se v regionu mění (30 minut)

Skupina pojmenuje transformaci jako soubor hospodářských, sociálních a environmentálních změn.

1. Představte cíl a pravidlo respektu k rozdílným zkušenostem.
2. Účastníci zapisují změny, které v regionu vidí, a rozdělují je na příležitosti, náklady a nejistoty.
3. Na mapě propojte změny s lidmi, místy a odvětvími.
4. Vyberte dvě otázky, které program dále ověří.

Poznámka pro lektora: Neslibujte konkrétní vývoj pracovního trhu. Pracujte se scénáři a aktuálními ověřenými údaji.

Výstup bloku: Mapa regionálních změn a hlavních otázek.

Blok 2: Pojmy bez sloganů (45 minut)

Účastníci rozliší čtyři často zaměňované pojmy.

1. Rozdejte příklady a přiřadte je k zelené ekonomice, cirkularitě, inovaci a spravedlivé transformaci.
2. U každého příkladu určete, zda jde o cíl, nástroj nebo proces.
3. Doplňte, co příklad neřeší a jaký údaj chybí.
4. Skupiny vytvoří vlastní stručnou definici bez reklamních slov.

Poznámka pro lektora: Jeden příklad může patřit do více kategorií. Důležité je zdůvodnění.

Výstup bloku: Přehled pojmů s konkrétními příklady a hranicemi.

Blok 3: Tok hodnoty a zdrojů (45 minut)

Skupina sleduje ekonomickou hodnotu i materiálové a sociální dopady.

1. Vyberte běžný regionální výrobek nebo službu.
2. Zmapujte vstupy, práci, dopravu, používání, opravy a konec životnosti.
3. Označte, kde zůstává hodnota v regionu a kde vznikají náklady či závislosti.
4. Navrhněte jednu změnu, která prodlouží životnost nebo podpoří místní službu.

Poznámka pro lektora: Místní původ není sám o sobě důkaz nižšího dopadu. Vždy zvažte celý proces.

Výstup bloku: Mapa toku hodnoty, zdrojů a dopadů.

Blok 4: Test zelené inovace (60 minut)

Účastníci posoudí inovaci podle problému, srovnání a výsledku.

1. Každá skupina dostane případovou kartu inovace.
2. Popíše výchozí problém a běžnou alternativu.
3. Určí hranice životního cyklu, hlavní environmentální ukazatel a sociální dopad.
4. Prověří rebound efekt a přesun problému jinam.
5. Přepíše reklamní slogan do konkrétního ověřitelného tvrzení.

Poznámka pro lektora: Pokud chybí data, správným závěrem může být „nelze rozhodnout bez dalšího údaje“.

Výstup bloku: Vyplněný test inovace s podmíněným závěrem.

Blok 5: Spravedlivá regionální změna (60 minut)

Skupina porozumí rozdílným dopadům a potřebě podpory lidí a území.

1. Rozdejte role: zaměstnanec, malý podnik, obec, domácnost, škola a investor.
2. Představte modelovou změnu, například uzavření provozu a vznik nové energetické služby.
3. Každá role pojmenuje přínos, náklad, potřebnou dovednost a obavu.
4. Skupina navrhne opatření pro informovanost, dostupnost, rekvalifikaci a dialog.
5. Určí, podle čeho pozná, že změna nebyla spravedlivá jen na papíře.

Poznámka pro lektora: Role nejsou stereotypy. Účastníci mohou doplnit více pohledů a odmítnout osobní sdílení.

Výstup bloku: Matice aktérů, dopadů a podpůrných opatření.

Blok 6: Návrhový sprint (30 minut)

Účastníci vytvoří stručný návrh místní iniciativy s měřitelným výsledkem.

1. Skupina vybere jeden konkrétní regionální problém.
2. Doplní cílovou skupinu, partnery, první krok a potřebné zdroje.
3. Stanoví jeden environmentální a jeden sociální ukazatel.
4. Představí návrh ve třech minutách a přijme zpětnou vazbu podle pěti kritérií.

Poznámka pro lektora: Nehodnotí se schopnost získat dotaci, ale logika problému, přínosu, spravedlnosti a proveditelnosti.

Výstup bloku: Jednostránkový návrh regionální zelené iniciativy.

7. Navazující praktická aktivita: Místní řešení na farmářském trhu

Osvětová aktivita využívá přirozený kontakt s pěstiteli, výrobci a návštěvníky. Cílem je učit se klást konkrétní otázky o původu, způsobu výroby, sezoně, obalu a životnosti bez automatického tvrzení, že každý místní výrobek je nejlepší.

Čas	Činnost	Co lektor sleduje
0-15 min	Představení cíle a etických pravidel rozhovoru	Pěstitelé i návštěvníci vědí, že nejde o kontrolu ani reklamu
15-45 min	Krátké rozhovory s výrobci	Otázky jsou konkrétní a respektující
45-70 min	Mapa místní hodnoty	Účastníci rozliší původ, práci, dopravu a další dopady
70-100 min	Srovnání dvou modelových rozhodnutí	Závěr není založen pouze na slovu místní
100-120 min	Sdílení a formulace spotřebitelské otázky	Každý odchází s jednou použitelnou otázkou

Organizační a bezpečnostní pravidla

- předem požádejte prodejce o souhlas s delším rozhovorem nebo fotografováním;
- nezveřejňujte obchodní údaje ani hodnotící soud bez souhlasu a ověření;
- aktivita neslouží k propagaci konkrétního stánku;
- u potravin se dodržují hygienická pravidla a ochutnávka je dobrovolná;
- místní původ prezentujte jako jednu z informací, ne jako automatický ekologický certifikát.

8. Práce lektora, reflexe a hodnocení

Role lektora

- vysvětluje pojmy bez politických sloganů a firemní propagace;
- vede účastníky k životnímu cyklu a měřitelnému srovnání;
- otevírá sociální dopady a různé role bez nálepkování;
- přiznává nejistotu a vyžaduje aktuální zdroj u proměnlivých údajů;
- pomáhá návrh zmenšit na realistický první krok.

Doporučené reflexivní otázky

- Které zelené tvrzení potřebuje konkrétnější údaj?
- Kdo v našem návrhu získává a kdo nese náklady?
- Jaká dovednost bude pro změnu potřeba?
- Kde může vzniknout rebound efekt nebo přesun problému?
- Jaký ukazatel by nás přesvědčil, že iniciativa funguje?

Hodnocení programu

Co sledujeme	Jednoduchý nástroj	Příklad ukazatele
Porozumění	Třídění pojmů	Účastník odliší cíl, nástroj a proces
Kritické hodnocení	Test inovace	Uvede srovnání, hranice a ukazatel
Spravedlnost	Matice aktérů	Pojmenuje skupinu, která potřebuje podporu
Použitelnost	Návrhový list	Návrh má partnera, první krok a ukazatel

Jak postupovat při zpětné vazbě

1. Nechte skupinu nejprve přesně popsat problém a cílovou skupinu.
2. Pojmenujte silnou vazbu mezi řešením a měřitelným přínosem.
3. Doplněte otázku na životní cyklus, sociální dopad, rebound efekt nebo dostupnost.
4. Pomozte návrh zpřesnit jedním prvním krokem a dvěma ukazateli.

Jednoduchá osnova odpovědi: Co je správně → co je třeba doplnit → proč na tom záleží → jaké řešení je za daných podmínek bezpečné a proveditelné.

9. Pracovní list: Test zelené inovace

Pokud chybí údaj, označte jej jako potřebný k ověření; nevymýšlejte jej.

Oblast	Co víme	Co musíme doložit / upravit
Výchozí problém		
Běžná alternativa		
Životní cyklus		
Environmentální ukazatel		
Sociální dopad		
Náklady a dovednosti		
Rebound a vedlejší dopady		

Otázky pro kontrolu návrhu

Je přínos popsán vůči konkrétní alternativě?

Kdo nese náklady a kdo získá?

Jaký údaj by mohl náš závěr změnit?

10. Pracovní list: Regionální iniciativa

Začněte konkrétním problémem, nikoli názvem projektu nebo dotace.

Kontrolní otázka	Náš návrh	Ukazatel / riziko
Jaký problém řešíme?		
Pro koho a kde?		
Kdo musí spolupracovat?		
Jaký je první krok?		
Jaký je environmentální přínos?		
Jaký je sociální přínos?		
Co může selhat?		

Můj příspěvek k regionální změně

Co mohu zjistit nebo propojit: _____

S kým: _____

První termín: _____

Jak poznám posun: _____

Připomínka: Dobrá iniciativa nezačíná velkým slibem, ale přesně popsáním problémem, partnerem a ověřitelným prvním krokem.

11. Zdroje a odborné ukotvení

Metodika vychází z rámce cirkulární ekonomiky, odborných podkladů k zelené a spravedlivé transformaci a z cílů Operačního programu Spravedlivá transformace.

1. **Evropská komise:** Circular Economy Action Plan. https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy_en
2. **Joint Research Centre:** Green and just transition. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/what-we-do/scientific-portfolios/green-and-just-transition_en
3. **Evropská komise:** The Possible Implications of the Green Transition for the EU Labour Market. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2022-12/dp176_en_green%20transition%20labour.pdf
4. **Operační program Spravedlivá transformace:** Oficiální stránky programu. <https://opst.cz/>
5. **Operační program Spravedlivá transformace:** Budoucnost spravedlivé transformace 28+. <https://opst.cz/budoucnost-spravedlive-transformace-28/>

Odkazy ověřeny 20. 8. 2026.

Autorská poznámka: Metodika je určena pro neformální environmentální vzdělávání dospělých. Lektor ji může přizpůsobit zkušenostem a místním podmínkám skupiny při zachování vzdělávacích cílů, bezpečnostních zásad a věcné správnosti.

Vytvořeno v rámci projektu „Cesta k přírodě a zpátky k sobě“, reg. č. CZ.10.01.01/00/24_062/0000987. Příjemce:
Bludiště, z. s.

